

به نام خدا

آموزش زبان فارسی

فصل اول: نویسنده، نوشته، نگارش

نقش نویسندگان در جامعه:

نویسندگان تنها برای خود نمی‌نویسند، به ویژه نویسندگان مقاله و داستان و نمایشنامه که در خواننده تاثیر بسیار می‌گذارند و خوانندگان فراوانی پیدا می‌کنند.

نویسندگان توانا با روح انسان‌ها بویژه نسل جوان سر و کار دارد و می‌تواند با قلم خود احساسات و عواطف ملتی را به سود یا زیان جریان یا حاکمیتی برانگیزد.

در تاریخ بشریت، هیچ انقلاب و تحول شگرفتی را نمی‌توان
سراغ داشت که نویسندگان و گویندگان سهم تعیین کننده
ای در بیداری و جهت دهی توده‌ی مردم نداشته باشند.
در کشور عزیزمان در انقلاب مشروطه، نهضت ملی شدن
صنعت نفت و سرانجام در انقلاب عظیم اسلامی
، نویسندگان نقش بارز و با ارزشی در زمینه سازی
، گسترش و پیروزی این سه جریان داشته اند .

مشخصات یک نویسنده خوب :

اگر چه برای همه نویسندگان، صفات و خصوصیات واحد و مشخصی نمی توان ذکر کرد، می توان گفت که نویسنده مسئول و با ایمان، دردی و انگیزه ای برای نوشتن دارد و هدفی عالی را در نوشته خود دنبال می کند و هرگز از جاده حق دور نمی شود و قلم خود را به چیز های بی ارزش نمی فروشد و به غرض و کینه نمی آلود و مطامع شخصی را بر مصالح عمومی و میهنی بر نمی گزیند.

موارد زیر از مشخصات یک نویسنده متعهد است:

روشنی و وسعت اندیشه_ قدرت تخیل_ آشنایی با ادبیات
ملی_ تسلط بر زبان مادری و آشنایی با زبان عربی و یک
با دو زبان خارجی_ شناخت موقعیت و محیط_ حقیقت
گرایی_ شهامت ادبی_ صراحت لهجه_ آگاهی و تسلط
کافی به موضوع_ شیوایی و رسایی و استواری کلام_ به
کار گرفتن آرایه هادر حد معقول_ رعایت وحدت موضوع و
نظم مطلب_ ترجیح واژه های مأنوس فارسی بر واژه های
بیگانه و نامأنوس فارسی کهن

مشخصات یک نوشته خوب:

برای همه نوشته ها ویژگی معینی نمی توان ذکر کرد
اما به طور کلی می توان گفت نوشته های اصیل
خصوصیات و مشخصاتی دارند :

الف) از حیث مفهوم و محتوا و پیام

ب) از حیث سبک نگارش و آیین درست نویسی

الف) از حیث مفهوم و محتوا و پیام

نوشته باید پاسخگوی نیاز معنوی، روحی و اعتقادی مردم باشد و خواننده را نسبت به مسئولیت خویش آگاه سازد. نیروی خلاقیت را در افراد تقویت کند و ذوق و استعداد آن ها را بیدار کند. آگاهی و رشد دینی، اجتماعی و سیاسی مردم را بالا ببرد. مردم را به میهن دوستی دعوت کند. افراد جامعه را با حوادث تازه زمان آشنا سازد. با زیبایی های لفظی در کلام جوانان را به مطالعه بکشانند.

ارزش وقت را بر نوجوانان آشکار سازد و آنها را
از وقت گذرانی و سستی و سهل انگاری
بازدارد و به استواری و پایداری ایمان و اراده و
احساس مسئولیت فراخواند. سرانجام فضل و
فضیلت را در اجتماع به اهتزاز در آورد و جامعه
را به سوی پیشرفت و آسایش و سعادت و
کمال رهنمون گردد.

ب) از حیث سبک نگارش و آیین درست نویسی

1. ساده نویسی: البته نباید در این امر افراط ورزیده

شود؛ بلکه باید نوشته ساده و روان و در عین حال شیوا و رسا باشد و عبارات مبهم و کلمات نامأنوس در آن به کار نرود، تا در این عصر شتاب و سرعت به اتلاف وقت و تأمل بیجا محتاج نباشد، بلکه نوشته را به آسانی بخواند و بخوبی بفهمد.

2. **عفت قلم و پاکی هنر:** در همه نوشته ها باید عفت قلم را رعایت کرد زیرا فحش و ناسزا نوشته را در نظر خواننده بی مقدار و نویسنده را خوار می سازد.

3. **وحدت موضوع:** نویسنده باید در سراسر نوشته از اصل موضوع دور نیافتد و تمام بحثها و مثالها و آرایشگریها و اجزاء نوشته با هماهنگی کامل، پیرامون موضوع اصلی دور زند و تأثیری واحد در ذهن خواننده القا کند.

4. اسفاده بجا و مناسب از صنایع ادبی و آرایه های کلام:

در استفاده از آرایه های ادبی نباید افراط شود و فقط برای آسانی درک مطلب، زیبایی اثر و رفع خستگی خواننده باید از آن ها مدد گرفت ؛ نه اینکه بدون رعایت ضرورت و مقتضای حال ،چندان به صنایع و آرایشگری پرداخت که اصل موضوع فراموش شود و خواننده از درک مطلب باز ماند یا خسته و ملول گردد.

5. نقل صحیح و بموقع سخن دیگران:

اگر مطلب یا گفتار یا شعری را از کسی عیناً در نوشته خود می‌آوریم باید آن را داخل گیومه قرار دهیم و در پا ورقی با ذکر مأخذ و شماره صفحه بدان اشاره کنیم . همچنین از نقل گفته ها و نوشته های دیگران بدون ضرورت واقعی برای ازدیاد حجم نوشته خود باید پرهیز کنیم.

6. اختصار:

از بحث های خارج از موضوع جداً خودداری کنیم، مگر اینکه برای اثبات نکته یا مطلبی، ضرورتی پیش آید.

7. پرهیز از مقدمه چینی و قلم فرسایی بی مورد و بی ارتباط

8. پرهیز از واژه های دشوار و بیگانه

9. املاي صحيح کلمات

10. نکات دستوری

11. قواعد نشانه گذاری

12: خوانا بودن خط

13: نظم و ترتیب و نظافت

14. آوردن هر یک از انواع مطالب در یک بند جدا و مستقل:

هر قسمت از نوشته را که حاوی اندیشه یا خواست و یا مطلب مخصوصی است در یک بند (پاراگراف) بیاوریم تا مطالب به هم آمیخته نشود و خواننده در فهم آنان دچار اشکال نگردد.

15. موزون بودن:

سخن گفتن نوعی موسیقی است؛ هر قدر اجزاء سازنده این موسیقی یعنی واژه ها و کلمات ، موزون تر و هماهنگ تر باشد موسیقی سخن دلنشین تر خواهد بود.

16. توجه به مخاطب:

نویسنده باید همواره مخاطب خود را در برابر خویش تصور کند؛ اگر برای عموم می‌نویسد، فردی را که مثلاً در حدود دیپلم، معلومات عمومی دارد در نظر بگیرد و اگر برای دانشگاهیان می‌نویسد کسی را که در حد کارشناسی است اگر برای مقطع خاصی می‌نویسد فرد متوسط از همان مقطع را در نظر بگیرد و مطالب نوشته را به گونه ای بنگارد که ساده و قابل فهم باشد. البته نویسندگان زیر دست هم هستند که مطالب پیچیده را آنچنان روان می‌نگارند که برای غیر اهل آن رشته هم قابل فهم است مانند نوشته های فلسفی استاد شهید مرحوم مطهری

نویسنده کنونی باید بداند که در عصری زندگی می‌کند که
توقع می‌رود وقت خواننده را نگیرد، بلکه مقصود خود را سهل
و آسان در اختیار وی بگذارد، و این مستلزم دقت و صرف وقت
برای نگارش است.

برای کسب مهارت در نگارش چه باید کرد؟

برای آموزش نگارش، دستور عمل خاص و روشنی وجود ندارد؛ با وجود این توجه به دو عامل زیر می‌تواند بیش از هر چیز برای کسب مهارت در نگارش مفید باشد:

1. خواندن

2. نوشتن

1. خواندن:

★ یکی از بهترین وسایل کسب مهارت در نوشتن، خواندن است. ما وقتی نوشته ای را میخوانیم، علاوه بر آنکه از محتوا و مفهوم آن بهره‌مند می‌شویم، ناخودآگاه یا آگاهانه، نکاتی از حیث نگارش از آن می‌آموزیم.

★ بدیهی است که در این راه ارزش و اثر همه نوشته ها یکسان نیست.

★ کسب مهارت در نوشتن از طریق مطالعه ، گرچه با برنامه ای دراز مدت امکانپذیر است ولی درست ترین و سود بخش ترین راههاست.

2. نوشتن:

😊 تنها با خواندن کتابهای آیین نگارش و آداب نویسندگی امکان نویسندگی برای کسی میسر نیست؛ از این رو باید حتی الامکان هر روز و هر شب مرتب نوشت و از انتقاد دیگران نهراسید.

😊 بسیاری از نویسندگان معروف و بزرگ گذشته و معاصر، با نوشتن خاطرات خود، بخصوص خاطرات سفرهای خویش که سفر نامه نامیده می‌شود، آثار زیبا و ارزنده‌ای از خود بر جای گذارده‌اند؛ مثل جلال آل احمد و محمد و ابراهیم باستانی

😊 نوشتن ما را مدد می‌دهد که در نگارش ادبی و خیال انگیز هم اندک اندک مهارت پیدا کنیم و در نوشته‌های خود، صنایع ادبی و صور خیال، یعنی تشبیه و کنایه و استعاره و مجاز و جز آن را به کار گیریم.

مراحل نگارش:

هر مقاله، گزارش، کتاب و نوشته اساسی، معمولا براساس نظم و ترتیبی تدوین می‌شود که از آن به مراحل نگارش می‌توان تعبیر کرد؛ این مراحل عبارتند از:

الف) تفکر و دقت:

اقدام به هر کاری بیش از همه به اندیشه نیازمند است؛ پس نخستین گامی که در راه نگارش باید برداشت این است که نیک بیندیشیم و ببینیم موضوع چیست؛ ما با چه مسئله یا پدیده‌ای رو به رو هستیم و چه می‌خواهیم بنویسیم

ب) تهیه طرح:

دقت و اندیشه درباره‌ی مقاله یا گزارش باعث می‌شود که طرح مقاله و نوشته در ذهن پدید آید و شکل گیرد. طرح هر مقاله یا نوشته عبارت است از نقشه کار یا فهرست نکات اصلی به ترتیبی که باید نوشته شود. نخست رؤوس مطالبی را که باید بنویسیم بدون نظم و به ترتیبی که به یادمان می‌آید بر روی کاغذ می‌نویسیم و آن را به دقت می‌خوانیم تا هیچ مطلب مهمی از قلم نیفتد و یا تکراری صورت نگیرد و سپس آن نکات را با توجه به دو اصل زیر شماره می‌گذاریم و به ترتیب شماره باز نویسی می‌کنیم :

1. اولویت نکته اول و نکات پس از آن ،نسبت به نکته های بعدی؛
2. ارتباط معنایی و تناسب هر نکته با نکته های ماقبل و ما بعد خود.

اینک به عنوان نمونه طرح نوشته یا مقاله ای درباره ناصر خسرو عرضه می شود :

1. تولد؛
2. زادگاه؛
3. گامجویی در جوانی؛
4. خدمت دبیری در دربار؛
5. انقلاب درونی در چهل و دو سالگی؛

6. احساس نفرت نسبت به فساد و ستم حاکم بر جامعه؛

7. فرمانروایان معاصر او؛

8. خلفای عباسی و ناصر خسرو؛

9. سفر حج؛

10. سفر به دیار مغرب؛

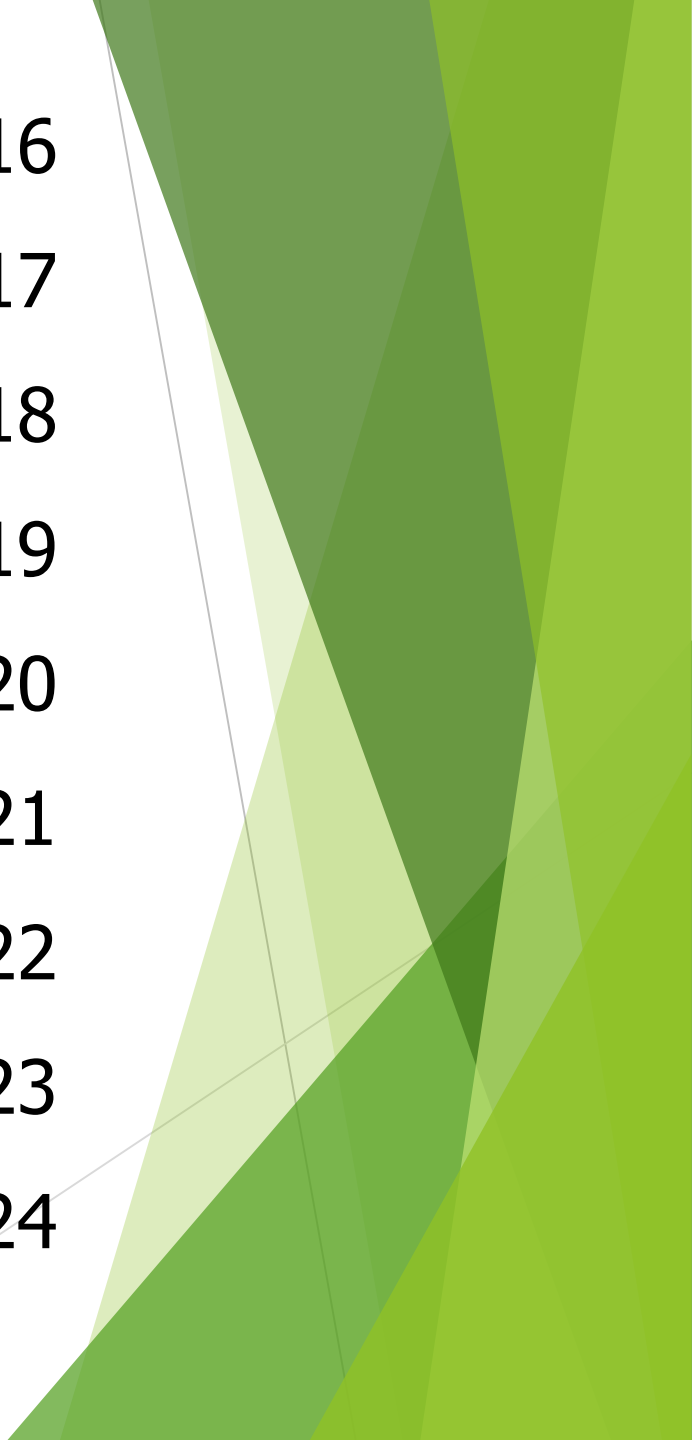
11. سفر به مصر و اقامت در آنجا؛

12. آشنایی با دربار خلافت فاطمیان مصر؛

13. گرویدن به مذهب اسماعیلیه؛

14. احراز مراتب مذهب اسماعیلیه تا مقام حجت؛

15. مأموریت از سوی خلیفه فاطمی برای خراسان؛

-
16. آمدن به بلخ و آغاز دعوت خلق؛
 17. عدم استقبال مردم و هجوم به خانه او به قصد کشتن وی؛
 18. فرار از بلخ و پناه بردن به یمگان؛
 19. شکوه از فساد ابنای روزگار؛
 20. احساس پیری و ملال در شصت سالگی؛
 21. احساس باطن گرایی بر اثر مشاهده ظاهر پرستی مردم؛
 22. امید بستن به پیروزی دعوت فاطمیان؛
 23. مرگ؛
 24. قدرت و هیبت اسماعیلیان پس از مرگ او؛

25. سبک اشعار و افکار:

الف) فصاحت و استواری بیان؛

ب) تحقیر و کینه توزی نسبت به فرومایگان زمان؛

ج) بیزاری از مدح و تملق نسبت به صاحبان زر و زور و تزویر؛

د) پیراستگی شعرا و از وصف زن و شراب و عیش نهانی؛

ه) پیراستگی شعرا و از وصف جهان به زیبایی و شیرینی؛

و) کوبیدن فساد دستگاه سلطنت سلجوقیان و خلافت عباسیان؛

ز) خصوصیات بارز سبک خراسانی در شعر و نثر او؛

ج) گردآوری اطلاعات:

پیش از آغاز نگارش باید راهها و چگونگی دسترسی به منابع را مورد بررسی قرار دهیم و در این راه از افراد وارد و آگاه راهنمایی و مدد بخواهیم.

د) تهیه پیشنویس:

ه) خواندن پیش نویس و اصلاح آن از نظر انشایی و دستوری و

نقطه گذاری و محتوا: جمله های سست و نارسا، عبارت های

پیچیده و ناگویا و واژه های ناهموار و نازیبا را تغییر می دهیم؛ مطالب و

نکات زاید و نادرست را حذف می کنیم و نوشته را آراسته می سازیم.

(و) پاک نویس یا ماشین کردن مقاله یا گزارش:
(ز) مطالعه و بررسی دقیق مقاله یا گزارش پاکنویس شده:

پایان